

УДК: 347. 9(477)

Романенко Євген Олександрович,
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений юрист України,
президент Всеукраїнської асамблеї док-
торів наук з державного управління, про-
ректор Міжрегіональної Академії управ-
ління персоналом, 03039, м. Київ, вул.
Фрометівська, 2, тел.: (044) 490 95 00,
e-mail: poboss1978@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2285-0543

Романенко Евгений Александрович,
доктор наук по государственному управ-
лению, доцент, заслуженный юрист Ук-
раины, президент Всеукраинской ассам-
блеи докторов наук по государственному
управлению, Проректор Межрегиональ-
ной Академии управления персоналом,
03039, г. Киев, ул. Фрометовская, 2, тел.:
(044) 490 95 00, e-mail: poboss1978@
gmail.com
ORCID: 0000-0003-2285-0543

Romanenko Yevhen Oleksandrovyich,
Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, President
of the Ukrainian Assembly of Doctors of Science in public administration, Vice-Rector of
the Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, Str. Frometivska, 2, tel.:
(044) 490 95 00, e-mail: poboss1978@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2285-0543
DOI <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i13.145>

ДРУГИЙ ЕТАП СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Показано зміни в судовій системі у зв'язку з ліквідацією та створенням місцевих судів в Україні. Схарактеризовано необхідність у формуванні зручнішого доступу до справ через Інтернет, завдяки чому вони вирішуватимуться скоріше, а навантаження на спеціалістів суду зменшаться. Проаналізовано позитивні зрушення та зміни з початком другого етапу судової реформи у 2018 р. Обґрунтовано актуальність створення окремого електронного кабінету, для кожної справи, де суд і учасники судового процесу зможуть, у будь-який момент, переглянути усі документи. Це мінімізує ймовірність затягування розгляду справ, коли сторони оскаржують усі без винятку рішення судів.

Доведено, що судовою реформою має передбачатися необхідність у доступі до справ через Інтернет. Таким самим шляхом різні документи мають переводитися до вищих інстанцій. Завдяки електронному обігу вони вирішуватимуться скоріше, навантаження на спеціалістів суду зменшиться, економитимуться державні кошти. Аби це нововведення запрацювало в повному обсязі, ще прийматимуться поправки до законодавства.

Визначено важливий крок уперед — судові засідання можна проводити в режимі відеоконференції. Наприклад, адвокат зі свого електронного кабінету може представляти інтереси підприємства: надіслати документи, вийти на відеозв'язок під час засідань. Обґрунтовано, що має бути створено окремих електронний кабінет для кожної справи, де суд і учасники судового процесу зможуть, у будь-який момент, переглянути всі документи. Зрозуміло, щоб скористатися цією технологією, потрібно зареєструвати в системі електронну адресу і цифровий підпис. Це мінімізує ймовірність затягування розгляду справ, коли сторони оскаржують усі, без винятку, рішення судів. Тепер електронний розгляд буде не тільки можливим, але й обов'язковим. У разі якщо, протягом п'яти днів, суд не зможе забезпечити електронне провадження, документи переводять у паперову форму. Щоб ці положення запрацювали, Державна судова адміністрація повинна опублікувати на сайті Верховної Ради України інструкцію, вирішити питання створення електронних кабінетів, реєстрації електронних адрес і проведення відеофіксації.

Ключові слова: судова система, судова реформа, реорганізація місцевих судів, підвищення оплати праці працівникам, переформатування складу Верховного Суду, електронні суди, перегляд вироків, витрати на судові позови, процесуальні диверсії.

ВТОРОЙ ЕТАП СУДЕБНОЙ РЕФОРМЫ В УКРАИНЕ

Аннотация. Показаны изменения в судебной системе в связи с ликвидацией и созданием местных судов в Украине. Охарактеризована необходимость формирования удобного доступа к делам через Интернет, благодаря чему они будут решаться быстрее, а нагрузка на специалистов суда уменьшится. Проанализированы положительные сдвиги и изменения с началом второго этапа судебной реформы в 2018 г. Обоснована актуальность создания отдельного электронного кабинета, для каждого дела, где суд и участники судебного процесса смогут, в любой момент, пересмотреть все документы. Это минимизирует вероятность затягивания рассмотрения дел, когда стороны оспаривают все без исключения решения судов.

Доказано, что судебной реформой предусматривается необходимость доступе к делам через Интернет. Таким же путем различные документы должны переводиться в вышестоящие инстанции. Благодаря электронному обращению они будут решаться скорее, нагрузка на специалистов суда уменьшится, экономятся государственные средства. Чтобы это нововведение заработало в полном объеме, еще будут приниматься поправки в законодательство.

Обозначен важный шаг вперед — судебное заседание можно проводить в режиме видеоконференции. Например, адвокат со своего электронного кабинета может представлять интересы предприятия: прислать документы, выйти на видеосвязь во время заседаний. Обосновано, что должен быть создан отдельный электронный кабинет для каждого дела, где суд и участники судебного процесса смогут, в любой момент, просмотреть все документы. Разумеется, чтобы воспользоваться этой технологией, нужно зарегистрировать в системе электронной почты и цифровой подписи. Это минимизирует вероятность затягивания рассмотрения дел, когда стороны оспаривают все без исключения решения судов. Теперь электронное рассмотрение будет не только возможным, но и обязательным. В случае если в течение пяти дней, суд не сможет обеспечить электронное производство, документы переводят в бумажную форму. Чтобы эти положения заработали, Государственная судебная администрация должна опубликовать на сайте Верховной Рады инструкцию, решить вопрос создания электронных кабинетов, регистрации электронных адресов и проведение видеофиксации.

Ключевые слова: судебная система, судебная реформа, реорганизация местных судов, повышение оплаты труда работникам, реформатирование состава Верховного Суда, электронные суды, пересмотр приговоров, расходы на судебные иски, процессуальные диверсии.

SECOND STAGE OF JUDICIARY REFORM IN UKRAINE

Abstract. The paper shows changes in the judiciary, in connection with the liquidation and creation of local courts in Ukraine. The necessity of creating more convenient access to the cases through the Internet is described, so that they will be solved more quickly, and the burden on the court specialists will be reduced. The positive changes and changes were analyzed, with the beginning of the second stage of judicial reform in 2018. The urgency of creating a separate electronic cabinet, for each case, where the court and participants in the trial process will be able to review all documents at any time, is substantiated. This minimizes the probability of delaying the cases when the parties challenge all decisions of the courts without exception.

It has been determined that judicial reform involves the need for access to cases through the Internet. In the same way, different documents must be translated to higher authorities. Due to electronic circulation, they will be solved more quickly, the burden on the court experts will be reduced, and public money will be saved. In order for this innovation to work in full, amendments will be made to the legislation.

It is noted that an important step forward: a court session can be held in a video conference. For example, the lawyer, from his e-office, can represent the interests of the company: send documents, get video communications during meetings. It is substantiated that a separate electronic cabinet should be created for each case, where the court and trial participants will be able to review all documents at any time. Of course, to use this technology, you need to register in the system email

and digital signature. This minimizes the probability of delaying cases when the parties challenge all, without exception, court decisions. Now the electronic review will be not only possible, but also mandatory. If, within five days, the court will not be able to provide electronic proceedings, documents will be translated into paper form. In order for these provisions to work, the State Judicial Administration should publish an instruction on the website of the Verkhovna Rada, solve the issue of setting up electronic cabinets, registering electronic addresses and video fixing.

Keywords: judicial system, judicial reform, reorganization of local courts, increase of remuneration of employees, reformatting of the Supreme Court, electronic courts, review of sentences, costs for lawsuits, procedural sabotage.

Постановка проблеми. Революція гідності стала потужним каталізатором процесу впровадження першочергових невідкладних заходів, які б забезпечили необхідні позитивні зрушення та зміни у функціонуванні судових та правоохоронних органів нашої держави. Із метою визначення пріоритетних напрямів та упорядкування цього процесу указом Президента України від 20 травня 2015 року було затверджено Стратегію реформування судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. [1]. Стратегія передбачала здійснення реформування у два етапи. Перший полягає в оновленні законодавства, спрямованого на відновлення довіри до судової влади та суміжних правових інститутів, а другий — у системних змінах до Конституції України та комплексній побудові інституційних спроможностей відповідних правових інститутів.

Своєрідним запуском змін у судовій системі можна вважати внесення змін до розділу “Правосуддя” Конституції України в червні 2016 року й ухвалення Закону України “Про судустрої і статус суддів” [2] та “Про

Вищу раду правосуддя” [3]. Цим законом передбачено зміни не лише в системі судустрою держави, але й докорінно змінив підходи до призначення суддів на посади. Прикінцеві та перехідні положення до Закону стали своєрідною дорожньою картою подальших змін у судовій системі, впровадження яких відбувалося протягом 2017 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прийняття Президентом України в грудні 2017 р. ряду Указів дало на початку 2018 року старт другому етапу судової реформи, що привела до скорочення судів і суддів, поліпшила їхнє матеріальне становище, впровадила дистанційне судочинство, посилила відповідальність адвокатів та заявників та ін. Оскільки з моменту старту пройшло всього кілька місяців, глибоких публікацій відомих правників на цю тему поки немає.

Мета статті — схарактеризувати Укази Президента про ліквідацію та створення місцевих судів в Україні, проаналізувати основні напрями проведення другого етапу судової реформи в Україні.

Виклад основного матеріалу. 29 грудня 2017р. президент Петро Порошенко у присутності Заступника Глави Адміністрації Президента України Олексія Філатова та Голови Вищої ради правосуддя Ігоря Бенедисюка підписав Укази про ліквідацію та створення місцевих судів в Україні та про реорганізацію місцевих судів, а також закликав юристів-науковців і адвокатів до активної участі в конкурсах на посади суддів. “Насправді, це є другий етап судової реформи. Перший етап завершено, як я і обіцяв, формуванням нового Верховного Суду, який був створений за допомогою безпрецедентно прозорого конкурсу, завдяки великій роботі Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Вищої ради правосуддя та за активної участі громадськості”, — підкреслив Президент.

“Сьогодні — це другий етап, який має на меті дві абсолютно чіткі позиції: ми маємо наблизити суди і правосуддя до людей. У нас не може бути більше районів без судів і судів без суддів”, — наголосив Петро Порошенко. Глава держави підкреслив, що існує велика проблема, що виникає у людини — “знайти правду і захисти свої права”. Він висловив сподівання, що ті Укази, що надійшли йому на підпис, дадуть відповідь на ці питання [4].

29 грудня 2017 року Президент України підписав Укази реорганізацію місцевих судів [5–11]. У тестах вказаних указів визначено, що вони прийняті відповідно до пп. 6 п. 16-1 розділу XV “Перехідні положення” Конституції України, ч. 3 ст. 19, ч. 2 ст. 21, п. 40 розділу XII “Прикінцеві та перехідні положення” Закону

України “Про судоустрій і статус суддів”. Пунктом 6 п. 16-1 розділу XV “Перехідні положення” Конституції України встановлено, що до впровадження нового адміністративно-територіального устрою України, відповідно до змін до Конституції України щодо децентралізації влади, але не довше ніж до 31 грудня 2017 року, утворення, реорганізацію та ліквідацію судів здійснює Президент України на підставі та у порядку, що визначені законом. Відповідно до перехідних положень Конституції України з 1 січня 2018 року ці повноваження належать Верховній Раді.

Під дію Указів Президента підпали суди загальної юрисдикції, а також господарські, апеляційні, апеляційні адміністративні та апеляційні господарські суди.

Ліквідація судів загальної юрисдикції. За даними Державної судової адміністрації в країні зараз діють 663 судів загальної юрисдикції. Тепер їх буде 280 і називатимуться вони окружними судами. У м. Києві з 10 районних судів тепер буде всього 6: Перший окружний суд м. Києва, Другий окружний суд м. Києва, Третій окружний суд м. Києва тощо. Реорганізація відбувається шляхом укрупнення. Наприклад, Деснянський та Дніпровський суди об’єднують в Перший окружний суд м. Києва.

Ліквідація господарських судів. Як і у випадку з судами загальної юрисдикції, всі господарські суди тепер матимуть приставку “окружний”. Але кількість їх залишається попередньою — 27 окружних господарських судів.

Ліквідація апеляційних судів. Усі 27 апеляційних судів областей, у тому числі, апеляційні суди м. Києва та м. Севастополя, будуть ліквідовані, а замість них будуть створені апеляційні суди в апеляційних округах. Тепер їх буде 26, оскільки апеляційний суд Київської області та м. Києва об'єднано в один Київський апеляційний суд в апеляційному окрузі.

Апеляційні адміністративні суди. Замість 9 апеляційних адміністративних судів залишиться 8. Вони будуть пронумеровані від 1 до 8. Наприклад, Третій апеляційний адміністративний суд в апеляційному окрузі буде включати Дніпропетровську, Запорізьку та Кіровоградську області.

Апеляційні господарські суди. З 8 апеляційних господарських судів залишиться тепер 7. В цьому випадку, не буде прив'язки ні до територіальної належності області, ні до номера, ні до назви. Апеляційні господарські суди називатимуться за принципом Сторін світла. Наприклад, з'явиться Південно-Західний апеляційний господарський суд в апеляційному окрузі, що включатиме в себе Вінницьку, Волинську, Житомирську, Рівненську і Хмельницьку області.

Підвищення оплати. Відповідно до закону велика кількість судів припинить своє існування. Замість них створюються нові, що в них посади отримуватимуть ті фахівці, які пройдуть переатестацію та обиратимуться на конкурсній основі. Реорганізація установ передбачає не тільки кваліфікаційне оцінювання, але й значне підвищення оплати праці їх працівникам. У місцевих органах ставка судді становитиме 30 розмірів

мінімального рівня доходу, у вищій інстанції — 50, у Верховному суді — 75.

Крім того, ці фахівці отримуватимуть надбавки. Станеться таке збільшення окладів поступово. Почався процес у 2017 р. та триватиме й надалі. Так само як і атестування. Бюджет Верховного органу, що в ньому працюватимуть лише дві сотні спеціалістів складатиме на рік мільярд гривень.

Досвід фахівця на посаді судді, що підтвердить кваліфікацію, не є обов'язковим. Виняток є лише для тих, хто займатиметься апеляційними справами. Претендентом може бути людина, яка закінчила юридичний ВНЗ та пропрацювала 5 років за професією. Вік кандидата має обмеження та починається з 30 й закінчується 65 роками. Тепер судді, які оберуться за конкурсом, не матимуть випробувального терміну.

Верховний суд. Раніше в Україні діяли чотири касаційні інстанції, що існували окремо. Тепер з'явився єдиний Верховний Суд з окремими палатами. Він під пильною увагою і професіоналів, і громадянського суспільства.

Склад Верховного Суду істотно переформатували. По-перше, тільки 60 % суддів Верховного Суду раніше обіймали посади. Тобто 40 % — нові в судовій системі люди, і це оптимістично. По-друге, суддів стало менше. Якщо в одному тільки Вищому господарському суді працювало 70 осіб, ще більше — у вищих спеціалізованих судах та у Вищому адміністративному суді, то зараз склад кожної палати — по 30 осіб. Найближчим часом обіцяють ще добрати приблизно

80 осіб, тобто в кожній палаті буде приблизно 50 суддів, що істотно менше, ніж було.

Новий Верховний суд має складатися не лише зі спеціалістів цього профілю, претендувати на посади дозволяється науковцям та адвокатам, які володіють потрібною категорією. Перевірка кандидатів входить до компетенції ради доброчесності, яка була організована відомими громадськими об'єднаннями. Її висновки враховуються членами Вищої кваліфікаційної комісії.

На закон про судову реформу в 2018 році покладаються неабиякі сподівання, тому що верховний орган повинен гарантувати гідні показники стандартів всієї системи, використовуючи касаційні повноваження, а не тільки прийти на зміну чинному та ліквідувати суди, що спеціалізуються в окремих галузях. Тоді рішення прийматимуться скоріше, бо їм не потрібно буде проходити всі чотири інстанції, що існували до початку старту реформи, що є дуже важливою для суспільства.

Щоб Верховний орган не займався справами, що раніше надходили до трьох вищих судів, а почав роботу з нових касаційних справ, планується прийняття змін до закону.

Згідно з поправками, що мають місце в конституції країни, проходить оцінювання судів. Воно передбачає перевірку кваліфікації, дотримання етики та доброчесності. Невідповідність одному з цих критеріїв є підставою аби звільнити такого спеціаліста.

Кількість фахівців, які займають такі посади, велика, тому процес триватиме не один рік. У 2017 та 2018

оцінюватимуть лише тих працівників, які вже призначені на 5-річний термін, зазнаватимуть перевірку судді, які займаються апеляційними справами. Ці спеціалісти мають довести, що майно, що є у їхній власності, було здобуте законним шляхом. Результати процедури повинні бути доступні громадськості.

Судова реформа 2018 року в Україні ставить за мету зобов'язати суддів подавати не тільки декларації про власні доходи, але й вказувати статки членів родини.

Електронні суди. Вже зараз можна сплачувати різні збори в режимі он-лайн, до запитувачів надходять листи та копії рішень не звичайною поштою, що є дуже незручним, а електронною, за допомогою СМС повідомлень, проводяться відеоконференції з зали засідань.

Проте, судова реформа передбачає необхідність доступу до справ через Інтернет. Таким самим шляхом різні документи мають переводитися до вищих інстанцій. Завдяки електронному обігу вони вирішуватимуться скоріше, навантаження на спеціалістів суду зменшиться, економитимуться державні кошти. Аби це нововведення запрацювало в повному обсязі, ще прийматимуться поправки до законодавства.

Важливий крок уперед: судові засідання можна проводити в режимі відеоконференції. Наприклад, адвокату, зі свого електронного кабінету, можна представляти інтереси підприємства: надіслати документи, вийти на відеозв'язок під час засідань.

Має бути створено окремий електронний кабінет для кожної справи, де суд і учасники судового процесу

зможуть, у будь-який момент, переглянути всі документи. Зрозуміло, щоб скористатися цією технологією, потрібно зареєструвати в системі електронну адресу і цифровий підпис.

Це мінімізує ймовірність затягування розгляду справ, коли сторони оскаржують усі, без винятку, рішення судів.

Тепер електронний розгляд буде не тільки можливим, але й обов'язковим. У разі якщо, протягом п'яти днів, суд не зможе забезпечити електронне провадження, документи переводять у паперову форму. Щоб ці положення запрацювали, Державна судова адміністрація повинна опублікувати на сайті Верховної Ради інструкцію, вирішити питання створення електронних кабінетів, реєстрації електронних адрес і проведення відеофіксації.

Перегляд вироків. Як стверджують адвокати, в Україні є десятки, якщо не сотні людей, що позбавлені волі за злочини, яких не вчиняли. Суди приймали рішення на підставі неправомірних доказів, або зізнання давалися під тортурами. Виправдувальні вирок майже не виносяться.

Зміст судової реформи, в Україні, 2018 р., ще буде розтлумачений детальніше та вже зараз назріла необхідність запровадження нового механізму, що стосується перегляду справ по особах, котрі отримали покарання вже давно, не зважаючи на те, що деяких вже немає на цьому світі. Вони так і не дочекалися справедливості, отримавши виправдувальний вирок.

Витрати на судові позови зростають. На рівні першої інстанції, у принципі, нічого не зміниться. За

подання позовної заяви майнового характеру юридична особа, як і раніше, заплатити судовий збір — 1,5 % від суми вимоги, але не менше ніж 1762 грн і не більше ніж 616 700 грн (раніше верхнього порогу не було); фізична особа — 1 % від розміру позову, але не менше ніж 704,80 грн і не більше ніж 8810 грн.

Апеляція та касація подорожчають. Раніше за апеляційну скаргу потрібно було заплатити 110 % суми судового збору на першій інстанції, тепер — 150 %; за касаційну було 120 %, стало — 200 %. Тобто заявнику потрібно двічі подумати, звертатися в суд, чи ні. З одного боку, це добре, адже не буде повального оскарження, з іншого — погано, оскільки так ускладнюється доступ до правосуддя. Є і позитивний момент: якщо спір буде вирішено мирно, половину мита може бути повернуто заявнику.

Відшкодування судових витрат тепер необов'язково покладається на сторону, що програла. Якщо були випадки затягування справи, перешкоди правосуддю, суд має право розділити мито і накласти його, зокрема, на сторону, яка виграла. Це стимулюватиме сторони до мирової угоди.

Представляти заявника в суді зможе тільки адвокат. Раніше представляти інтереси людини в суді міг, по суті, хто завгодно, тепер — тільки фахівець зі статусом адвоката. А з 2020 року це правило торкнеться і державних органів. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Утім, і тоді, і тепер, людина має право представляти себе в суді сама.

Уведення адвокатської монополії призведе до того, що юристи масово підуть отримувати адвокатське свідоцтво. І це нормально. Наприклад, у Німеччині — 150 тис. адвокатів, а в Україні — загалом приблизно 30 тис.

Збережеться категорія справ, де адвокатська ліцензія непотрібна. Трудові й так звані малозначні спори, коли сума позову не перевищує 10 прожиткових мінімумів. Тому місце в новій реформованій системі знайдеться всім грамотним юристам.

За процесуальні диверсії штрафуватимуть. В обіг вводять поняття “зловживання правом”. Раніше, щоб затягнути справу, сторона спору могла подавати безпідставні клопотання про відвід та апеляційні скарги (навіть якщо їх не можна подавати на ті, чи інші, ухвали), і суд був зобов’язаний передавати справу в апеляційну інстанцію. Так губився місяць. Потім була касаційна інстанція — ще місяць минав. І такі дії могли повторюватися кілька разів.

Тепер, якщо суд розцінить клопотання як зловживання правом, він має право залишити його без розгляду. За такі процесуальні диверсії можна притягати до відповідальності та накладати штрафи. Завдяки цьому нововведенню, щодо деяких слухань, строки розгляду можуть скоротитися на два-три роки.

Вводять поняття “зразкові справи”. Ще одне важливе нововведення — зразкові, або типові справи. Тепер, під час появи серії таких справ, одну з них розглядатиме Верховний Суд. Коли він винесе рішення, Велика палата оголосить справу зразковою, і, на її підставі, миттєво ви-

носитимуться рішення в усіх інших схожих справах.

Якщо рішення будуть добре написані Верховним Судом і стануть обов’язковими до застосування, це позитивно вплине на всю судову систему, але, зробимо застереження: важливо, щоб згодом, під “зразкові” не намагалися підвести ті справи, що вимагають повноцінного розгляду [12; 13].

Висновки. Прийняті Президентом України 29 грудня 2017 р. Укази про ліквідацію та створення місцевих судів в Україні та про реорганізацію місцевих судів дали старт другому етапу судової реформи в Україні. Проаналізовано позитивні зрушення та зміни в організації судочинства, що розпочалися в 2018 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. *Про Стратегію* реформування судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки. Указ Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>
2. *Про судоустрій* і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. *Про Вищу раду правосуддя.* Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>
4. *Ми маємо* наблизити суди і правосуддя до людей — Президент про початок другого етапу судової ре-

- форми [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/mi-mayemo-nabliziti-sudi-i-pravosuddya-do-lyudej-prezident-p-45310>
5. *Про ліквідацію* та утворення місцевих загальних судів: Указ Президента України від 29 грудня 2017 р. № 449/2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4492017-23382>
  6. *Про ліквідацію* та утворення місцевих загальних судів: Указ Президента України від 29 грудня 2017 р. № 450/2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4502017-23374>
  7. *Про реорганізацію* місцевих загальних судів: Указ Президента України від 29 грудня 2017 р. № 451/2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4512017-23386>
  8. *Про ліквідацію* апеляційних судів та утворення апеляційних судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29 грудня 2017 р. № 452/2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4522017-23378>
  9. *Про ліквідацію* місцевих господарських судів та утворення окружних господарських судів: Указ Президента України від 29 грудня 2017 р. № 453/2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4532017-23370>
  10. *Про ліквідацію* апеляційних господарських судів та утворення апеляційних господарських судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29 грудня 2017 р. № 454/2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4542017-23366>
  11. *Про ліквідацію* апеляційних адміністративних судів та утворення адміністративних апеляційних судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29 грудня 2017 р. № 455/2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4552017-23394>
  12. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ukrainatoday.com.ua/zakon-pro-sudovu-reformu-v-2018-roci/>
  13. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://gordonua.com/ukr/publications/reforma-sudovoji-sistemi-sim-zmin-jaki-priskorjati-sprostjat-robotu-sudiv-238520.html>

REFERENCES

1. *President of Ukraine* (2015), “Decree “On the Strategy for the Reform of the Judiciary, the Judiciary and Related Legal Institutions for 2015–2020”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (Accessed 22 august 2017).
2. *The Verkhovna Rada of Ukraine* (2016), The Law of Ukraine “On the Judiciary and the Status of Judges”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (Accessed 29 August 2017).
3. *The Verkhovna Rada of Ukraine* (2016), The Law of Ukraine “About the High Council of Justice”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-19> (Accessed 29 August 2017).
4. *The official internet representation of PRESIDENT OF UKRAINE PETRO PORROOSHENKO* (2017), “We must bring courts and justice closer to the people — the President is about the beginning of the second stage of judicial reform”, available at: <http://www.president.gov.ua/documents/4542017-23366>

- www.president.gov.ua/news/mi-mayemo-nabliziti-sudi-i-pravosuddya-do-lyudej-prezident-p-45310 (Accessed 4 January 2018).
5. *President of Ukraine* (2017), “Decree of the President of Ukraine “On the Elimination and Formation of Local General Courts”, available at: <http://www.president.gov.ua/documents/4492017-23382> (Accessed 22 August 2017).
  6. *President of Ukraine* (2017), “Decree of the President of Ukraine “On the Elimination and Formation of Local General Courts”, available at: <http://www.president.gov.ua/documents/4502017-23374> (Accessed 22 August 2017).
  7. *President of Ukraine* (2017), “Decree of the President of Ukraine “On the reorganization of local general courts”, available at: <http://www.president.gov.ua/documents/4512017-23386> (Accessed 22 August 2017).
  8. *President of Ukraine* (2017), “Decree of the President of Ukraine “On liquidation of appellate courts and formation of appellate courts in appellate districts”, available at: <http://www.president.gov.ua/documents/4522017-23378> (Accessed 22 August 2017).
  9. *President of Ukraine* (2017), “Decree of the President of Ukraine “On the Elimination of Local Economic Courts and the Establishment of District Commercial Courts”, available at: <http://www.president.gov.ua/documents/4532017-23370> (Accessed 22 August 2017).
  10. *President of Ukraine* (2017), “Decree of the President of Ukraine “On liquidation of appellate economic courts and formation of appellate economic courts in appellate districts”, available at <http://www.president.gov.ua/documents/4542017-23366> (Accessed 22 August 2017).
  11. *President of Ukraine* (2017), “Decree of the President of Ukraine “On liquidation of appellate administrative courts and formation of administrative courts of appeals in appellate districts”, available at: <http://www.president.gov.ua/documents/4552017-23394> (Accessed 22 August 2017).
  12. <https://ukrainatoday.com.ua/zakon-pro-sudovu-reformu-v-2018-roci/>
  13. <http://gordonua.com/ukr/publications/reforma-sudovoji-sistemi-simzmin-jaki-priskorjat-i-sprostjat-robotu-sudiv-238520.html>.